

MTA-ELTE Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport
Prof. Dr. Kulcsár Szabó Ernő, az MTA rendes tagja
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/a
Tel: (1) 485-5200/5113
Fax: (1) 485-5200/5413
e-mail: ksze@t-online.hu

Félidej beszámoló

A projekt első két évében folytatott munka során nyilvánvalóvá vált, hogy a vártnál kisebb számban állnak rendelkezésre olyan hazai kutatási eredmények, amelyekre a kutatócsoport támaszkodhat a munkája során. Ez a munka olyan filológiai-történelmi és -elméleti kutatás, amely érdemben hozzájárulhat az irodalomtudomány korszerű, ún. kultúratudományos kontextusban végrehajtandó önmeghatározásához. Az is világossá vált, hogy a korábbi vagy folyó hazai kutatások szinte egyáltalán nem illeszkednek nemzetközi kutatási áramlatokhoz, és így a hazai és külföldi eredmények között nem alakul ki produktív kölcsönhatás. A saját és külföldi kutatási eredményeknek az egyetemi oktatásban való közvetítését pedig az nehezítette, hogy kevés magyarul hozzáférhető szakirodalom használható oktatási segédanyagként. Éppen ezért különös hangsúlyt kapott a hazai és külföldi együttműködések kiépítése, hogy a kutatócsoport eredményei beágyazódjanak a hazai és nemzetközi tudományos diskurzusba. Ezzel párhuzamosan folyik az olyan oktatási segédanyagok előállításának, amelyek mind elméleti, mind történelmi ismereteket közvetítenek a filológia tudományági mibenlétéről. A kutatócsoport jövőbeli tevékenysége is a fentebb megfogalmazott tematikus célok megvalósításának rendelődik alá, továbbra is kiegészülve a filológiai munkán alapuló kultúráközvetítő tevékenységgel.

Hazai együttműködések (konferenciák, kötetek, oktatási segédanyagok, workshopok, pályázatok)

A kutatási tervnek megfelelően 2007. november 22–24. között megrendezésre került a *Filológia – interpretáció – médiatörténet* című konferencia, amelyen 24 klasszika-filológiai, komparatiztikai, régi irodalmi, textológiai és irodalomelméleti előadás hangzott el. 2008-ban megtörtént a konferencia anyagának szerkesztése, a kötet 2009-ben jelenik meg. A kutatócsoport ezen kívül *Műfajiság, kulturális emlékezet és medialitás a 20. századi magyar irodalomtudományban* címmel (2007. március 8–9) szervezett konferenciát, amely a 20. századi magyar irodalomtudomány történetére összpontosított. Ennek szerkesztett anyaga *Az olvasás rejtekútjai* (Ráció, 2007) címmel jelent meg.

Amint azt a benyújtott pályázat is tartalmazta, egyéb külső források szerzése esetén filológiaelméleti- és történelmi könyvsorozat indul, melynek első kötete lesz a *Filológia – interpretáció – médiatörténet* című konferenciakötet. 2008-ban az ELTE Ókortudományi Intézetével közös vállalkozásban elindulhatott a munka, és megkezdődhetett két filológiaelméleti és -történelmi szöveggyűjtemény anyagának fordítása és szerkesztése. Ezt külföldi tanulmányutakon való anyaggyűjtés készítette elő. A 2010–2011-ben megjelenő kötetek egyaránt szolgálnak kutatási és oktatási célokat. A sorozat az egyes kötetek szerkesztőinek kiválasztásában is reprezentálni kívánja a tudományközi párbeszéd megkerülhetetlenségét.

A rendszeresen szervezett workshopok legfontosabb célkitűzése az volt, hogy elősegítsék a kutatócsoporton kívüli szakemberekkel való eszmecserét. Egyik csoportjuk a József Attila: *Tanulmányok és cikkek 1930–1937* című kötet kommentálásához kapcsolódik. Ilyen ülések voltak a *Hegel, Marx, Freud* (2007. január 26–27), és az *Irodalom és szocializmus* (2007. november 30) című rendezvények. E munka keretében szerveződtek azok az ülések is, amelyek az MTA Irodalomtudományi Intézetében zajlottak, és amelyek szintén vitafórumot nyújtottak a *Tanulmányok és cikkek 1930–1937* kommentárköteté számára, melyen textológiai és eszmetörténeti kérdések mellett a fogadtatástörténet is napirendre került. A workshopok másik csoportját alkotják a kutatócsoport félévente összehívott ülései, amelyeken az éppen elkészült tanulmányok, bemutatható részeredmények kerülnek megvitatásra. A workshopok harmadik csoportját képezi 2009-ben az a két közös workshop, amely a tervbe vett tanulmánykötetek, szövegkiadások és szöveggyűjtemények megvitatására, illetve a 2010-es konferencia előkészítésére ad alkalmat.

A kutatás hazai együttműködéseit 2007-ben a *Médiúm–kultúra–irodalom* című NKTH-projekt 15M Ft-os külső forrásával segítette. Az együttműködések fenntartásához 2009–2011 között az ELTE Ókortudományi Intézetével közösen beadott *Az irodalmi nyilvánosság az antikvitásban* című, 25M Ft összköltségvetésű OTKA-projekt járul hozzá külső forrásként.

Nemzetközi együttműködések (konferenciák, idegen nyelvű kötetek, előadások, pályázatok)

Már meglevő nemzetközi együttműködés eredménye volt a 2007. április 12–15. között Veszprémben rendezett *Kulturalität und Kulturbegriff in den Paradigmen moderner Literatur- und Geisteswissenschaften in den Ländern Kroatien, Österreich, Slowakei und Ungarn* című nemzetközi konferencia, amely a 20. századi magyar irodalomtudomány közép-európai és nemzetközi kapcsolattrendszerét tette témájává. Pozsonyi, bécsi és berlini kutatók meghívásával egészült ki a zágrábi ún. „Žmegač iskolával” fenntartott kapcsolat. Már 2008-ban elkezdődött és jelenleg is zajlik a *Raum in Szene* című nemzetközi konferencia szervezése, amely várhatóan 2010 májusában Horvátországban kerül megrendezésre az MTA-projekt és a Zágrábi Egyetem közös finanszírozásában.

A veszprémi konferencia szerkesztett anyaga 2008-ban a bécsi Braumüller kiadónál *Kultur in Reflexion. Beiträge zur Geschichte der mitteleuropäischen Literaturwissenschaften* címmel jelent meg. A konferenciakötet írásaiból több megjelent a www.kakanien.ac.at internetes platformon is, amely évek óta biztosít idegen nyelvű publikációs lehetőséget a kutatócsoport tagjai számára. 2008-ban elkezdődött a következő német nyelvű tanulmánykötet megjelentetésének előkészítése, amely 2009-ben a németországi Winter kiadónál a *Beiträge zur neueren Literaturgeschichte* sorozatban jelenik meg. A kötetterv fontos része, hogy a modern filológia és a klasszika-filológia nemzetközileg elismert szakemberei is szerepeljenek benne, ezzel is előmozdítva a hazai eredmények recepcióját és elismertetését az európai tudományos közéletben. A kutatócsoport működéséhez köthető annak a német nyelvű kötetnek a megjelenése is (*Kertész und die Seinigen*, F/M, 2009), amely t.k. kézirat anyagok feldolgozásával és értelmezésén keresztül mutatja be a háború utáni magyar irodalom legfontosabb szereplőit a német nyelvű szakmai közönség számára.

A kutatócsoport külföldi előadókat is meghívott, és tagjai részt vettek külföldi konferenciákon. Így tartott Prof. Dr. Jürgen Paul Schwindt (Heidelberg) *Geschichtsphilologie. Wie und woran sich augusteische Literatur erinnert* címmel előadást 2008. június 6-án

Budapesten. A csoport jelenleg Prof. Dr. Günter Figal (Freiburg i. Br.) 2009 őszi meghívását készíti elő. A kutatócsoport az elmúlt két évben képviseltette magát a bázeli Eikones – Bildkritik projekt konferenciáján, a bécsi Franz-Werfel-Tagungon, a kolozsvári *Tájékozódás a történelemben* című konferencián és egyéb hazai tanácskozásokon.

A kutatás első két évében elnyert, a nemzetközi kapcsolatok ápolását szolgáló legfontosabb pályázat az Austrian Science Office támogatása volt 2M Ft értékben, amelyből kiegészítettük a *Kulturalität und Kulturbegriff...* című konferencia szervezési költségeit. Jelenleg az Osztrák Akadémiai Csereszolgálat WTZ-programjába beadandó pályázat készül, amely a 2010-es konferencia költségeit hivatott részben fedezni.

Kultúrákövetítés (szövegkiadások, emlékhelyek, pályázatok)

A kutatócsoport olyan szövegkiadásokat jelentet meg, amelyek az irodalmi hagyományt úgy közvetítik, hogy tudatosítják a befogadásában szerepet játszó intézményes, médiatörténeti vonatkozásokat. E munka keretében megjelent Szabó Lőrinc *Vallomások* (Osiris, 2008) című kommentált kötete, megvalósult Szabó Lőrinc *Föld, erdő, isten* című kötetének on-line publikálása is (www.szabolorinc.hu). Ez a publikáció az MTAK Kézirattárával való együttműködés eredménye. Megjelent továbbá a *Szabó Lőrinc Remarque-fordítása* (ME BTK, 2008) című kiadvány. Ezekhez a szövegkiadásokhoz kapcsolódik még a Római Magyar Akadémiával folytatott együttműködés eredményeképpen 2008-ban megjelent *Poesie scelte* (Lithos, 2008) című kétnyelvű válogatáskötet. 2008-ban elkezdődött Szabó Lőrinc *Kritikák, irodalmi tanulmányok* című kötetének sajtó alá rendezése, amely kötet 2009-ben jelenik meg.

A kultúrákövetítő tevékenység a szövegkiadásokon kívül az ún. „Szabó Lőrinc topográfia” keretében is kifejezésre jut. Nemzetközi sajtóvisszhangot kiváltó esemény volt a dubrovnikai és avelengói emléktábla felavatása.

Miután 2007-ben elkészült József Attila 1930–1937 közötti időszakra eső tanulmányainak és cikkeinek on-line változata, 2008-ban elkezdődhetett a *Tanulmányok és cikkek 1930–1937* című kiadvány szerkesztése és a szövegek kommentálása. A kommentárok elkészítése szerteágazóbb feladatnak bizonyult a tervezettnél, ezért ez a munka a tervektől eltérően nem zárult le 2008-ban.

A szövegkiadások megjelenésére és az emlékhelyek kialakítására sikerült külső forrást bevonni. A K60204 sz. OTKA-pályázat 2007–2009 között összesen 7,5M forinttal járul hozzá a kutatás eredményeinek bemutatásához.

Esettanulmányok, oktatás, honlap

A kutatás részeredményeit időközben megjelent esettanulmányok mutatják be. Az elméleti tárgyú és a József Attila-kommentár előmunkálatait dokumentáló, jórészt a *Literatúrában* és az *Irodalomtörténetben* megjelent magyar nyelvű publikációkon kívül említést érdemelnek azok az idegen nyelven megjelent és megjelenés előtt álló cikkek, amelyek t.k. horvátul a *Kolo* és az *Umjetnost rijeci*, németül pedig a *Neohelicon* folyóiratokban jelentek meg. A 2009-ben rendezendő második workshop anyaga, amely a 2010-es konferencia kiindulópontját képezi majd, várhatóan az *Ókor* című folyóirat 2010-es évfolyamában jelenik meg.

Az elmúlt két évben az oktatás terén kiemelendő a *Bevezetés a filológia történetébe és elméletébe* című szeminárium, amely félévről-félévre a kurrens szakirodalom tárgyalásán keresztül a hallgatókat közvetlenül tette részesévé a következő évekre tervezett filológia tárgyú szöveggyűjtemények összeállításának, a *Hang–szem–kéz* című előadás, amely antropológiai alapon az emberi emlékezet testen kívül helyezett tároló médiumai felől tárgyalta a szöveg mint tároló médium működését vagy a *Zene és költészet a századfordulón* című szeminárium.

A kutatócsoport honlapja 2007-ben teljesen megújult, 2008-ban pedig új tartalommal gazdagodott, amennyiben a konferenciák, kötetek és pályázatok mellett ezek után dokumentálásra kerülhetnek a workshopok is.